

Dzikie łabędzie

Lionel Sow – dyrygent

Katarzyna Neugebauer-Jastrzębska – fortepian

Chór NFM

Instrumentaliści NFM Filharmonii Wrocławskiej

TBA – narrator*

Program

Carl Reinecke (1824–1910)

Die wilden Schwäne op. 164 [58']

- I. *Gesang der Königskinder* (Pieśń dzieci króla)
- II. *Fluch der Königin* (Klątwa królowej)
- III. *Elfriedens Nachtgebet* (Nocna modlitwa Elfriedy)
- IV. *Chor der Glühwürmchen* (Chór świetlików)
- V. *Chor der Engel* (Chór aniołów)
- VI. *Elfriedens Gruß an das Meer* (Przywitanie Elfriedy z morzem)
- VII. *Chor der Schwäne* (Chór łabędzi)
- VIII. *Chor der Schwäne* (Chór łabędzi)
- IX. *Elfriedens Sehnsucht* (Tęsknota Elfriedy)
- X. *Verheißung der Fee* (Obietnica wróżki)
- XI. *Lied des Königssohns* (Pieśń królewskiego syna)
- XII. *Hochzeitsmusik* (Muzyka weselna)
- XIII. *Chor der Lamien* (Chór lamii)
- XIV. *Chor der Mäuse und Drosseln* (Chór myszy i drozdów)
- XV. *Chor der Schwäne* (Chór łabędzi)
- XVI. *Schlussgesang* (Pieśń końcowa)

Serdecznie zapraszamy na baśniowy koncert pod kierunkiem Lionela Sowa, nowego dyrektora Chóru NFM. W programie znalazło się tylko jedno dzieło. Jego autorem jest Carl Reinecke – kompozytor obecnie nieco zapomniany, lecz za życia należący do najbardziej rozpoznawalnych twórców swojej epoki.

Żyjący w latach 1824–1910 Reinecke był uczniem Felixa Mendelssohna Bartholdy’ego, Roberta Schumanna i Ferencza Liszta. Ceniono go jako kompozytora, pianistę, pedagoga i organizatora życia muzycznego, a do kierowanych przez niego instytucji należały m.in. konserwatorium w Kolonii, lipski Gewandhaus i wrocławska Singakademie. Najbardziej pamiętany jest obecnie jako wpływowy nauczyciel lipskiego konserwatorium, w którym uczył m.in. Maxa Brucha, Edvarda Griega czy Leoša Janáčka. Jego dorobek jest bardzo bogaty i zawiera opery, operetki, trzy symfonie, liczne dzieła kameralne i koncerty instrumentalne (skrzypcowy, wiolonczelowy, harfowy, fletowy, cztery fortepianowe). Za życia był jedną z najbardziej rozpoznawalnych postaci świata muzycznego swojej epoki, później jednak jego dzieła wypadły z mody i obecnie wykonywane są jedynie okazjonalnie. Sam Reinecke dobrze zdawał sobie sprawę z eklektyzmu swojego języka muzycznego, a w swojej autobiografii pisał: „nigdy nie miałem śmiałości, aby uważać się za pioniera i geniusza”.

Die wilden Schwäne op. 164 to dzieło z 1881 roku. Oparte jest na baśni Hansa Christiana Andersena z 1838 roku. Reinecke poznał go w latach 1847–1848, podczas pobytu w Kopenhadze, gdzie pracował jako pianista na dworze duńskiego króla Christiana VIII Oldenburga. Literat wziął udział w poranku muzycznym urządzonym przez Reineckego, a następnie wręczył mu w wyrazie uznania wiersz, w którym chwalił jego zdolności muzyczne. Treść *Dzikich łabędzi* przedstawia się następująco: w pewnym królestwie żył owdowiały król. Miał córkę Elfriedę i jedenastu synów. Pewnego dnia monarcha postanawia ponownie się ożenić, jednak niestety jego wybór pada na czarownicę. Ta, chcąc pozbyć się z dworu jego potomstwa, przemienia synów w łabędzie (mogą oni na powrót przybierać ludzki kształt tylko w nocy) i wygania z dworu na wieś Elfriedę. Królowna po jakimś czasie powraca na dwór, ale macocha sprawia, że król nie jest w stanie jej rozpoznać i wygania ją. Dziewczyna postanawia udać się na poszukiwanie braci, a jej przewodnikami w nocy są świetliki. W końcu spotyka ich na brzegu morza. Okazuje się, że żyją oni w dalekim kraju za morzem. Bracia obiecują Elfriedzie, że zabiorą ją ze sobą i w tym celu szykują jej nosidło z sitowia. Wyprawa okazuje się bardzo niebezpieczna – bracia zmuszeni zostali do wylądowania wieczorem na małej wysepce. W końcu wszyscy docierają bezpiecznie do zamorskiego królestwa. Elfrieda ma sen, w którym pojawia się wróżka. Wyjawia ona dziewczynie, że może na stałe przywrócić braciom ludzki kształt, musi jednak w tym celu uszyć dla każdego z nich koszulę z pokrzyw zerwanych na cmentarzu. Nie może też z nikim rozmawiać w czasie realizacji tego przedsięwzięcia, gdyż wówczas bracia zginą. Podczas zrywania roślin dziewczyna spotyka księcia, w którym zakochuje się

z wzajemnością. Mężczyzna zabiera ją do swojego zamku i tam poślubia. Jednak jej eskapady na cmentarz budzą podejrzliwość księdza, który uważa Elfriedę za wiedźmę (tym bardziej że dziewczyna spotyka na cmentarzu lamie), nakazuje więc ojcu księcia spalić ją na stosie. Dziewczyna jednak nawet w lochu kontynuowała pracę do ostatniej chwili, w czym pomagały jej myszy i drozdy. Tuż przed rozpaleniem stosu Elfrieda narzuciła na łabędzie przygotowane wcześniej koszule wykonane z pokrzyw. Kiedy ptaki zamieniły się w mężczyzn, dziewczyna mogła wytłumaczyć sytuację zgromadzonym i oczyścić się z zarzutów.

Melodyjna, przystępna i sugestywna muzyka Reineckiego znakomicie oddaje nastrój tej historii, przez co angażuje słuchającego i przy okazji stanowi dowód na to, jak niesłusznie zapomnianym twórcą jest autor tej pełnej uroku kompozycji. Utwór składa się z szesnastu mocno skonstrastowanych części rozdzielonych fragmentami recytowanymi przez narratora. Kompozytor wykorzystał w swoim dziele trzy głosy solowe: sopran (Elfrieda – postać ta śpiewa trzy bardzo różne od siebie pieśni), baryton (książę) i alt (macocha/wróżka), a oprócz tego chór żeński, fortepian, dwie waltornie, harfę i wiolonczelę. Instrumenty użyte są subtelnie i z wyczuciem: fanfary waltorni skojarzone są z księciem (a także z lamiami na cmentarzu – dźwięki tych instrumentów, grających z tłumikami, stają się wówczas ostre i nieprzyjemne), ostre akcenty rytmiczne harfy ilustrują pojawienie się światełków, a wiolonczela akompaniuje końcowemu duetowi Elfriedy i księcia.

Przeznaczenie *Dzikich łabędzi* Reineckiego było, z perspektywy dzisiejszego życia muzycznego, egzotyczne. Była to bowiem opera przeznaczona do wystawiania w domu przez muzyków amatorów. Musimy pamiętać, że niemiecki kompozytor działał w społeczeństwie, w którym poziom edukacji muzycznej był wysoki, a umiejętność grania i śpiewania należała do dobrego tonu i była normalnym elementem wykształcenia burżuazji i klas wyższych.

Oskar Łapeta

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

